

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/18/2018
Identifikačné číslo spisu:	5312211795
Dátum vydania rozhodnutia:	28.05.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:5312211795.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a členov senátu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD., a JUDr. Ing. Jána Gandžalu, PhD. v spore žalobcov: 1/ M., trvalým pobytom v Y., 2/ Y., trvalým pobytom v Y. 86, 3/ T. J., trvalým pobytom v Y., 4/ KE. trvalým pobytom v J., U., 5/ X., trvalým pobytom A., 6/ E., trvalým pobytom C. 7/ Y. trvalým pobytom U. 8/ C., trvalým pobytom S. žalobcovia 5/ až 8/ právne zastúpení advokátkou JUDr. Antóniou Kauzalovou, so sídlom Čadca, Májová 1115, proti žalovaným: 1/ M., trvalým pobytom M. 2/ T., trvalým pobytom Y., obaja zastúpení advokátom Mgr. Michalom Mazolíkom, so sídlom Čadca, Palárikova 1449, o určenie, že žalovaní nie sú vlastníkami podielov v nehnuteľnostiach a tieto patria do dedičstva po nebohom K. J., vedenom na Okresnom súde Čadca pod sp. zn. 10C/283/2012, o dovolaní žalovaného 1/ a žalovaného 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. marca 2017 sp. zn. 10Co/610/2015 takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobcom priznáva náhradu trov dovolacieho konania voči žalovaným v celom rozsahu

Odôvodnenie

1. Okresný súd Čadca rozsudkom z 25. júna 2015 č. k. 10C/283/2012-372 zamietol žalobu v časti o určenie, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú vlastníkami podielov 1/30 k pozemkom v katastrálnom území Makov a zároveň určil, že predmetné podiely patria do dedičstva po nebohom K.. Zamietnutie žaloby odôvodnil neexistenciou naliehavého právneho záujmu na negatívnom určení, pretože v súdnej veci by nebola odstránená právna neistota, a to komu patria sporné spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnostiam. Posúdením notárskej zápisnice sp. zn. N 102/2003, Nz 25226/2003 z 7.4.2003 uzavrel, že vlastníctvo žalovaných k sporným spoluvlastníckym podielom v konaní preukázané nebolo. Predovšetkým súvisiace vyjadrenia o kúpnych zmluvách a zámenných zmluvách s pôvodnými spoluvlastníkmi neobsahujú žiadnu bližšiu identifikáciu, s kým právni predchodcovia žalovaných konkrétne podiely zamieňali, resp. od koho ich kupovali a kedy k uvedenému došlo. Nebola teda preukázaná žiadna okolnosť, ktorá by podmieňovala objektívne presvedčenie, že sporné spoluvlastnícke podiely patria žalovaným. Z listu vlastníctva č. XXXX kat. úz. Y. súčasne vyplýva, že rodinný dom žalovaných sa nachádza na pozemku

pare. č. XXXX/X; čo vyvracia ich tvrdenie o tom, že jedna zo sporných nehnuteľností (pare. S.) je „parcela pod ich domom“.

1.1. Vyhovujúci výrok rozsudku odôvodnil poukazom na §10 vládneho nariadenia č.114/1943Sl.z., v zmysle ktorého bolo možné úradne svedectvo potrebné pre zápis skutočného držiteľa do pozemkovej knihy nahradiť potvrdením členov obecného zastupiteľstva pojatým do zápisnice. Uviedol, že účelom zápisu do pozemkovej knihy skutočných držiteľov v danom období bola snaha o zjednotenie skutočného stavu so zápsmi v pozemkovej knihe, ktorý by zostal bez významu, ak by sa naďalej zotrvávalo na splnení podmienky 32-ročnej vydržacej doby. Naopak, podmienka 32-ročnej vydržacej doby bola daná inými predpokladmi, a to kratšou dobou držby a splnením ďalších podmienok (napríklad obecným vyhlásením). K zápisu do pozemkovej knihy tak dochádzalo na základe rozhodnutia súdu po prešetrení pomerov, pričom dotknutý (skutočný) držiteľ nehnuteľnosť nedržel 32 rokov. Voči takémuto zápisu (napríklad aj z titulu neprítomnosti pri verejnom pojednávaní/miestnom šetrení) mohli podať odpor pôvodní pozemnoknížni spoluvlastníci, ale nie žalovaní 1/ a 2/. K nezrovnalostiam pri označení ďalšieho nadobúdateľa vlastníctva (R., ktorého základom boli totožné listiny ako vo vzťahu k právnomu predchodcovi žalobcov, uviedol, že nie sú v súdnej veci relevantné, lebo predmetom konania sú podiely K. a ten bol označený jednoznačne a vo všetkých dotknutých listinách zhodne.

1.2. Vo vecnej rovine prihliadol na uznesenie Okresného súdu S. a súvisiacu zápisnicu spísanú na Miestnom národnom výbore (ďalej len MNV) Y. dňa 10.4.1948. Neakceptoval obranu žalovaných ohľadne nepodpísania danej zápisnice predsedom a ani tajomníkom MNV, ktorých priezviská by zodpovedali publikácii o obci Makov. V tomto smere za rozhodujúce považoval potvrdenie; Ministerstva vnútra SR z 9.10.2013, podľa ktorého výmerom Povereníctva vnútra v Bratislave z 5.4.1948 bol MNV v Y. rozpustený a bola ustanovená Dočasná miestna správna komisia, ktorá prevzala všetku správu obce. Predsedom tejto komisie bol X., ktorý sa zúčastnil miestneho pojednávania predchádzajúceho zápisu do pozemkovej knihy. Z archívnych dokumentov bola „preukázaná nespochybniteľná existencia“ dotknutej zápisnice i rozhodnutia/uznesenia Okresného súdu Čadca. Uvedené - podľa okresného súdu - vyvracia argumentáciu žalovaných o nedôveryhodnosti týchto dokumentov, založenú na tom, že uznesenie nie je opatrené pečiatkou súdu a neobsahuje ani meno sudcu, resp. súdneho úradníka. Okresný súd dodal, že ak by takéto uznesenie a zápisnica neboli existovali ako úradné listiny, neboli by ani súčasťou archívnych dokumentov.

2. Krajský súd v Žiline rozsudkom sp. zn. 30. marca 2017 sp. zn. 10Co/610/2015 rozsudok okresného súdu vo výroku o určení, že podiely (vo výroku rozsudku okresného súdu presne vymedzené) patria do dedičstva po K.i, ktorý zomrel X.X.XXXX a vo výroku o náhrade trov prvoinštančného konania potvrdil; vyslovil, že vo výrokoch o zamietnutí žaloby o určení, že žalovaná 1/ a žalovaný 2/ nie sú vlastníckmi podielov (vo výroku rozsudku okresného súdu presne vymedzených) zostava rozsudok nedotknutý a vyslovil, že žalobcovia 1/ až 5/ majú voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 75%.

2.1. V odôvodnení rozsudku vyslovil, že pasívna vecná legitimácia žalovaných vyplýva z ich zápisu ako spoluvlastníkov k jednotlivým pozemkom v katastri nehnuteľností. Predpokladom pozitívneho určovacieho výroku je tak preukázanie opaku (nesprávnosti) dotknutých zápisov. (osvedčenie o vydržaní vydané formou notárskej zápisnice JG.j pod sp. zn. W..) Vyslovil, že uvedené osvedčenie nezodpovedá zákonným požiadavkám, pretože neobsahuje žiadnu konkrétnu informáciu, umožňujúcu verifikáciu tvrdení žiadateľov o vydanie osvedčenia.

2.2. V dôsledku toho nastala situácia, kedy spoluvlastnícke oprávnenie svedčí poslednému (predchádzajúcemu) evidovanému, spoluvlastníkovi a tým je K. na základe zápisu v pozemnoknížnej vložke č. XXX pod B XXX (resp. čiastočne neskôr vo vložke XXXX pod F. X). Keďže údaje v pozemkovej knihe o vlastníctve mali z hľadiska hodnovernosti a záväznosti rovnakú povahu, ako aktuálne zápisy v katastri nehnuteľností (t.j. že sú hodnoverné a záväzné, kým sa nepreukáže ich opak), bolo povinnosťou žalovaných relevantne spochybniť právne účinky dotknutého zápisu. Zhodne so súdom prvej inštancie poukázal na spojitosti zápisov/vpisov skutočných držiteľov do pozemkovej knihy v rozhodnom období a na fakt, že títo sa nezapisovali do pozemkovej knihy po uplynutí 32-ročnej vydržacej lehoty, ale po uplynutí výrazne kratších lehôt a na základe rozhodnutia súdu. Titulom zápisu do pozemkovej knihy tak nebolo vydržanie v pravom slova zmysle definovanom uhorským obyčajovým

právom, platným na území dnešnej Slovenskej republiky až do roku 1950, ale uznesenie súdu o povolení zápisu v pozemkovej knihe. Neopodstatneným sa tak stávajú námietky žalovaných, že V.k by do držby musel vstúpiť už v roku 1916 (1948-32), kedy bol ešte neplnoletou osobou.

2.3. Za správny považoval aj záver, že oprávnenie namietat' neplatnosť vpisu do pozemkovej knihy prináležalo osobe zapísanej v pozemkovej knihe pred vykonaním konkrétneho zápisu (t.j. nie žalovaným), pretože svojím charakterom išlo o rozvázovaciú podmienku; pokiaľ takáto osoba (výlučne ona) nezačala spor o výmaz titulom neplatnosti nadobudnutia, je nutné zápis považovať za platný a záväzný. Z dokazovania nevyplývalo, že by kedykoľvek po vykonaní daného zápisu do pozemkovej knihy v roku 1948 (t.j. po niekoľko desaťročí) bola napadnutá správnosť rozhodnutia súdu o povolení zápisu; čo relevantne vylučuje využitie oprávnenia predchádzajúcich spoluvlastníkov zapísaných v pozemkovej knihe.

2.4. Tým, že dotknutí predchádzajúci pozemnoknižní spoluvlastníci toto svoje oprávnenie nevyužili, došlo ku právom predpokladanej konvalidácii („ospravedlneniu“) prípadných nedostatkov v procese vykonania zápisu. Žalovaní teda môžu z pozície pasívne legitimovaných osôb rozporovať vlastníctvo právneho predchodcu žalobcov, ale nie sú oprávnení na uplatnenie námietok týkajúcich sa procesu zápisu do pozemkovej knihy prislúchajúcich výlučne predchádzajúcim spoluvlastníkom zapísaným v pozemkovej knihe.

2.5. K žalovanými tvrdenej nulitnosti uznesenia súdu o povolení zápisu do pozemkovej knihy uviedol, že prípadná vecná nesprávnosť súdneho rozhodnutia (napr. z dôvodu nedôsledností v procese predchádzajúcom jeho vydaniu, chýbajúcej pečiatky konajúceho okresného súdu, doručovaniu uznesenia) nie je dôvodom jeho nulitnosti. Takým by mohol byť nedostatok právomoci konajúceho orgánu. Je však nesporné, že rozhodnutie o povolení zápisov do pozemkovej knihy prináležalo okresnému súdu, jeho pozemnoknižnému oddeleniu, ktorý predmetné rozhodnutie v roku 1948 aj vydal.

2.6. Skonštatoval, že nedôvodnou je odvolacia námietka žalovaných, podľa ktorej vládne nariadenie č. 114/1943 Sl.z. nebolo v roku 1948 súčasťou právneho poriadku ČSR. Pokiaľ žalovaní poukazujú v tejto spojitosti na ústavný dekrét prezidenta republiky z 3.8.1944 o obnovení právneho poriadku, nedôsledne vykladajú jeho obsah a dôsledky. V zmysle článku 1 ods. 2 sice predpisy vydané od 30.10.1938 sa nepovažovali za súčasť československého právneho poriadku, ale bolo ich možné používať aj naďalej, ak sa nepriečili demokratickým zásadám (článok 2). Takýto rozpor vo vzťahu k podrobnostiam zápisov do pozemkovej knihy za situácie nekodifikovanosti občianskeho práva na území dnešnej SR až do roku 1950 a existencie zásadných rozporov medzi faktickým stavom a stavom pozemnoknižným konštatovať rozhodne nemožno. Výslovne vylúčená bola len aplikácia predpisov vydaných od 30.10.1938 v oblasti trestného práva, súdneho konania trestného, práva osobného a práva rodinného.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalovaní dovolanie prípustnosť, ktorého vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Argumentovali nesprávnym právnym posúdením veci, ktoré spočíva v tom, že nemôžu namietat' zápis do pozemkovej knihy z dôvodu, že pôvodní spoluvlastníci neboli prítomní pri miestnom šetrení, resp. im nebolo predmetné uznesenie doručené. Nesprávnosť toho právneho záveru spočíva podľa dovolateľov v tom, že žalovaní sú oprávnení namietat' objektívne skutočnosti; nemôžu síce vykonávať oprávnenia pôvodných pkn vlastníkov, ale môžu poukazovať na ex offo objektívne skutočnosti, ktoré znamenajú, že vlastnícke právo K. nevzniklo. V tejto súvislosti mali za to, že uznesenie súdu o povolení vpisu ani zápisnica S., neboli preukázateľne doručené pôvodným pkn vlastníkom, čo malo za následok, že K. nenadobudol vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam a podmienky na skrátenie 32- ročnej vydržacej doby neboli splnené. Ďalej namietali, že súd nesprávne identifikoval pozemok na ktorom sa nachádza ich rodinný dom, neprihliadol k preukázaným nedostatkom pri personálnom obsadení Dočasnej miestnej správnej komisie, ktorej sa zúčastnil X., ktorý nebol oprávnenou osobou; k chýbajúcej pečiatke a uvedenia mena a priezviska sudcu v uznesení súdu z 15.4.1948.

4. Žalovaní sa k podanému dovolaniu vyjadrili podaním zo dňa 5.12.2017. Poukázali na vecne správne právne závery súdov nižších stupňov a dovolanie žiadali ako nedôvodné zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 CSP) a naň oprávnenou osobou (§ 424 CSP), zastúpenou v dovolacom konaní v zmysle § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, pričom dospel k záveru, že dovolanie je potrebné zamietnuť.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Za právnu otázku, ktorá mala rozhodujúci význam na rozhodnutie súdu dovolateľ považoval otázku či na základe uznesenia súdu o povolení vpisu vlastníctva do pozemkovej knihy vzniklo vlastnícke právo nadobúdateľa, aj napriek nedoručeniu tohto uznesenia pôvodným pozemkovým vlastníkom.

8.1.S ohľadom na uplatnený dovolací dôvod sa dovolací súd zaoberal iba riešením nastolenej právnej otázky. Ostatné námietky v dovolaní uvedené nespádali pod dovolací dôvod podľa § 421 ods.1 písm.a/ C.s.p., preto sa dovolací súd nimi nezaoberal.

8.2. Na území Slovenska do 1. januára 1951 (do účinnosti tzv. Stredného občianskeho zákonníka) platila právna úprava, ktorá vychádzala z toho, že k prevodu vlastníckeho práva nehnuteľných vecí dochádzalo intabuláciou (vkladom) - zapísaním nadobúdacieho titulu do verejných kníh (pozemkových, železničných, banských a pod.). V takom prípade išlo o vlastníctvo tabulárne s konštitutívnymi účinkami. Intabulačný princíp vždy bezvýhradne rešpektovala minulé súdna prax (napríklad plen. usn. z 28. októbra 1908, jud. 186, P. XLVII, STR. 897, Gl. U. nf.4359, zbL. SV. 27, č. 49; PA. 1922, str. 709, č. 116) a rešpektuje ho aj súčasná (napr. Najvyšší súd Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 71/2008, 3 Cdo 219/ 2011, 7Cdo 146/2011). Zápisy vo verejných knihách predstavovali dôkazný prostriedok o vzniku, prevode a zániku zapísaných práv.

8.3. Právny poriadok poznal dva druhy pozemkovoknižných zápisov, a to a/ vklad (intabulácia) a záznam (prenotácia). Vklad do pozemkovej knihy mal konštitutívny - právotvorný význam a účinok; vkladom totiž právo vznikalo alebo zanikalo. Vklad, ktorým právo zapísané v pozemkovej knihe zanikalo, sa nazýval výmaz (viď bližšie Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Nákladom Právnickej jednoty na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v Bratislave, 1935, II. prepracované vydanie, Doc. Dr. Vladimír Fajnor a Dr. Adolf Záturecký).

8.4.Vlastníkom nehnuteľnosti zapísanej do pozemkovej knihy mohol byť spravidla len ten, kto bol v pozemkovej knihe ako vlastník zapísaný. Z tohto všeobecného pravidla existovali len výnimky (pri vydržaní, dedení, dražbe, nadobudnutí nehnuteľností aktom štátu); vlastníkom sa nestal ani ten, koho vklad bol neplatný.

8.5.Vklad bol neplatný, ak bolo neplatné samo vkladné povolenie. Išlo o prípady, ak bolo vkladné povolenie vystavené proti pravidlám, týkajúcim sa schopnosti konať (napr. osoby maloleté bez súhlasu zákonného zástupcu a bez schválenia poručenského súdu), ak bolo vkladné povolenie vynútené nátlakom alebo ak vlastník konal v podstatnom omyle; alebo ak vkladné povolenie bolo falšované; vo všetkých týchto prípadoch platilo, že vklad je od samého počiatku neplatný a vložená osoba nenadobudne vlastníctvo. (viď uvedenú publikáciu, str. 132).

8.6.V prípade, ak právny stav nezodpovedal zapísanému stavu, právny poriadok upravoval postup pri riešení takejto situácie. V zmysle Dočasných súdnych pravidiel prijatých Judexkuriálnou konferenciou z roku 1861 sa pri vedení pozemkovej knihy podporne vychádzalo z pozemkovoknižného nariadenia z 15. decembra 1855 č. 222 r. z. (tzv. pozemkovoknižný poriadok), ktorý platil až do 1.1.1951. Dotknutý vlastník mohol žiadať o zápis poznámky spornosti. Pokiaľ ten, koho právo bolo takto vložené, súhlasil s výmazom vloženého práva, nevyžadovalo sa, aby listina, ktorou sa mal dosiahnuť výmaz, obsahovala platný právny dôvod - stačil samotný súhlas s výmazom. Ak ten, koho právo bolo takto vložené, s výmazom vloženého práva nesúhlasil, mal dotknutý vlastník možnosť domáhať sa nápravy sporom o výmaz.(§148 a nasl.). Spor o výmaz bol žalobou, ktorou sa ten, kto sa nejakým vkladom cítil byť „ukrátený“ na svojom zaknihovanom (intabulovanom) práve, domáhal určenia neplatnosti tohto vkladu a

obnovenia predchádzajúceho stavu .

8.7. Takáto žaloba smerovala predovšetkým proti tomu, kto na základe neplatného zápisu nadobudol právo; ten, kto takúto žalobu podal, v konaní musel tvrdiť a preukázať, že zápis je z určitého dôvodu neplatný, a zároveň žiadať, aby bol obnovený pôvodný pozemkovoknižný stav. Na podanie žaloby o výmaz bola určená lehota 32 rokov.

8.8. Ak by však žalobou žiadaný výmaz sporného vkladu bol na ujmu iným osobám, ktoré ešte pred poznamenaním sporu získali verejnoknižné právo bolo potrebné spor o výmaz rozšíriť tiež proti týmto osobám, a to najneskôr do 3 rokov od povolenia vkladu (§150).

9. Pozemnoknižný poriadok však upravoval aj situáciu nedoručenie pozemnoknižných uznesení všetkým zainteresovaným osobám. V § 141 výslovne stanovil, že „ Okolnosť, že doručenie pozemnoknižného uznesenia sa riadne nestalo alebo že sa vôbec nestalo , nemôže byť dôvodom napadnutia platnosti verejnoknižných zápisov.“

10. V danom prípade z dokazovania vyplynulo, že vklad vlastníckeho práva bol do pozemkovej knihy zapísaný na základe pozemnoknižného uznesenia Okresného súdu S., ktoré vydal sudca A.. V spise sa nachádza kopia prvopisu tohto uznesenia, podpísaná sudcom. Z rozdeľovníka pre doručovania uvedeného uznesenia vyplýva, že nebolo doručované pôvodnému pozemnoknižnému vlastníkovi. S poukazom na výslovné znenie právnej úpravy v tom čase platnej a účinnej, táto okolnosť neplatnosť pozemnoknižného uznesenia nespôsobovala.

11. V nadväznosti na uvedené je potrebné zdôrazniť, že na základe zápisu vlastníctva K. v pozemnoknižnej vložke č. XXX pod B XXX k tam uvedeným pozemkom došlo k vzniku vlastníckeho práva tohoto subjektu. Keďže zákonnosť tohto zápisu nebola nikdy spochybnená súdom a ani žiadnym následným zápisom do pozemkovej knihy, je potrebné tento právny stav rešpektovať. Pozemková kniha je totiž zdrojom údajov o parcelách, vlastníkoch a o právach k nehnuteľnostiam a dokumentom s trvalou dokumentárnou hodnotou (§ 8 ods. 1 písm. e/, ods. 4 zákona č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon). Preto spochybnenie v nej vykonaných zápisov v dobe, keď mali tieto zápisy konštitutívny charakter (t.j. do 31.12.1950) je možné v súčasnosti v súdnom konaní len celkom výnimočne.

12. So zreteľom na uvedené dovolací súd uzatvára, že dovolanie žalovaných v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. bolo prípustné, avšak žalovaní v ňom neopodstatnene vytýkali, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.), a preto jeho dovolanie ako nedôvodné zamietol podľa § 448 C.s.p.

13. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 453 ods. 1 C.s.p. Žalobcovia mali v dovolacom konaní plný úspech, preto im proti neúspešnému žalovanému vznikol nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

14. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.